طرح: فارس

گفت‌وگو با دکتر جبار رحمانی، انسان‌شناس

جای خالی فیلسوفان آب

اگرچه در بحران‌های زیست‌محیطی به «نقطه بی‌بازگشت» نزدیک شده‌ایم، اما هنوز هم می‌توان جلوی فاجعه را گرفت

انسان‌شناسی فرهنگی

گروه اندیشه

مشکل کمبود آب در ایران و تنش‌های آبی اخیر، ضرورت «حکمرانی آب» و بازنگری در «سیاست‌های مدیریت آبی» را بیش از پیش گوشزد می‌کند. در چنین شرایطی، برای مدیریت منابع طبیعی به راهبردهای جدیدی نیاز داریم که آن را باید از نخبگان علمی و دانشگاهی بویژه اصحاب علوم‌انسانی و روشنفکران دینی طلب کرد تا ابعاد و مختصات چنین حکمرانی شایسته‌ای را تبیین کنند. دکتر جبار رحمانی، انسان‌شناس و سرپرست گروه مطالعات علم و فناوری مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم به صراحت اعلام می‌کند که ما نیاز به «فیلسوف آب» و «فیلسوف طبیعت» داریم. او که در این زمینه کتابی با عنوان «جستارهایی در مسئولیت اجتماعی دانشگاه ایرانی و بحران‌های زیست‌محیطی» تدوین کرده، معتقد است «محیط زیست» و «انسان» قابل تفکیک نیستند و برای داشتن جامعه‌ای سالم و توسعه‌یافته باید حکمرانی زیست‌محیطی را جدی‌تر بگیریم.

جناب دکتر رحمانی، همه ما به «بحران‌های محیط زیست» معترفیم اما می‌خواهیم بدانیم اکنون این بحران در چه وضعیتی قرار دارد و آیا قابلیت جبران دارد؟

پیامدهای محیط زیستی طی دهه‌های اخیر تبعاتی بر انسان تحمیل کرده که دیگر نمی‌توان نسبت به آن چشم‌پوشی کرد. بسیاری از اندیشمندان و فعالان محیط زیست بر این باورند که این تبعات منفی در حال نزدیک شدن به «نقطه بی‌بازگشت» و آغاز یک بحران جهانی است که می‌تواند زندگی و جان بسیاری از انسان‌ها را به خطر بیندازد. هرچه انسان میل بیشتری برای رفع نیازهای جدید خود پیدا کرده، ابزار بیشتری هم برای دست‌اندازی به طبیعت به کار گرفته است.

آیا در ایران «بحران محیط زیست» دغدغه اهالی فکر و موضوع اندیشه‌ورزی نخبگان ما شده است؛ چنان‌که قادر باشیم گام‌های مؤثری در حل این بحران برداریم؟

در ایران این مسأله بیشتر از سوی نهادهای مدنی و فعالان محیط زیستی مطرح شد و پس از آن، تعداد اندکی از اصحاب علوم‌انسانی هم به این موضوع ورود کردند. در علوم اجتماعی ایران افرادی چون دکتر جواد صفی‌نژاد یا دکتر مرتضی فرهادی بودند که تا حدی به این موضوع ورود کرده و تلاش داشتند نسلی از دانشجویان علوم‌اجتماعی را نسبت به مسأله بحران محیط زیست حساس و هوشیار کنند. مقاله مشهور دکتر فرهادی تحت عنوان «جنگ پنهان ۳۰ ساله» در سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۶۷ شمسی نمونه‌ای از این تلاش علمی است که ایشان به بررسی تبعات بحران‌زای سیاست‌های آبی در ایران پرداخته است. او [حدود چهار دهه پیش] از واژه «جنگ» در عنوان مقاله خود استفاده کرده بود تا اهمیت فراموش‌شده چنین مسائلی را به همگان یادآور شود، اما متأسفانه سخنان کارشناسی چنین افرادی جدی گرفته نشد. ما در دهه هفتاد و هشتاد شاهد آن بودیم که چاه‌های غیرمجاز فراوانی در ایران مجوزهای قانونی اخذ کردند که می‌توان آن را «استراتژی غارت منابع طبیعی» نامید که از اشتباهات در حکمرانی آب در ایران ناشی می‌شد.

در چه شرایطی محیط زیست در ایران می‌تواند افق روشنی را تجربه کند؟

از مهم‌ترین چهارچوب‌هایی که می‌تواند به فهم و مدیریت تحولات ایران و حتی جهان در آینده منجر شود، توجه همزمان به سه بحران «گسترش بی‌عدالتی و تبعیض در اقتصاد جهانی»، «مهاجرت از پیرامون به مرکز در سطح ملی و بین‌المللی» و «بحران‌های محیط زیستی در سطوح محلی و جهانی» است. فراگیر شدن رویکرد علوم‌اجتماعی به محیط زیست، منجر به افزایش مطالعات و توجه بیشتر به چهارچوب مذکور شده است، اما هنوز راه درازی در این زمینه در پیش داریم، زیرا سرعت تخریب طبیعت بسیار بیشتر از سرعت آگاه شدن از بحران‌ها و مقابله عملی با آنهاست. برای رسیدن به نتیجه مطلوب باید حاکمیت و سیاست‌گذاران مسأله محیط زیست و حل بحران‌های آن را در اولویت قرار دهند.

زمانی می‌توانیم درباره جامعه و مسائل آن سخن بگوییم که این جامعه از نظر محیط زیستی سرپا باشد و اولین گام برای سرپا ماندن جامعه آن است که زیرساخت‌های بیولوژیکی بقای انسان به خطر نیفتد. طبعاً زمانی می‌توان برای توسعه و رفاه جامعه برنامه‌ریزی مطلوب داشت که آب و هوای کافی و سالم برای جامعه تدارک دیده شده باشد. به همین سبب هر گونه سیاست برای افزایش کیفیت زندگی در ایران، مستلزم فهم عمیق از ابعاد محیط زیستی آن سیاست‌ها خواهد بود.

متأسفانه اکنون طبیعت و منابع طبیعی به شکل بی‌سابقه‌ای مورد دست‌درازی انسان ایرانی معاصر قرار گرفته است و شیوه حکمرانی و زندگی اجتماعی فعلی به گونه‌ای نیست که شاهد هم‌افزایی برای جلوگیری و نفی تخریب زیرساخت‌های اولیه بیولوژیک بقای خود باشیم. به همین خاطر است که سالانه گونه‌های حیوانی و گیاهی در اقصی نقاط کشور به خطر می‌افتند یا حتی از بین می‌روند و یا بسیاری از منابع طبیعی به شکل غارت‌گرانه‌ای استفاده می‌شوند و همه اینها حتی حیات ما انسان‌ها را هم به خطر انداخته است، اما متأسفانه احساس مسئولیت شایسته‌ای نسبت به آن وجود ندارد.

بنابراین، بدون توجه درست به تبعات چنین فرآیندی نمی‌توان مدیریت مطلوبی در زمینه محیط زیست داشت، یعنی تا وقتی جامعه دچار مصرف بی‌رویه باشد و ردپای بوم‌شناختی آن نتایج ناگواری را نمایان سازد و از طرفی دیگر، اقتصاد به بهای سود بیشتر رفتار ضد محیط زیستی از خود بروز دهد و سیاست‌گذاران هم اراده‌ای برای تغییر این مسیر نداشته باشند، تلاقی چنین عملکردهایی، منجر به افزایش هزینه‌های پیدا و پنهان برای جامعه و کشور خواهد شد.

بازاندیشی و تحول در حکمرانی محیط زیست چطور میسر می‌شود؟

تلاش علوم اجتماعی برای ترسیم افق بهتر در مدیریت محیط زیست آنجاست که با اتخاذ نگاهی انتقادی به رفتار «مردم، اقتصاد و حکمرانی» یعنی نقد «سبک مصرفی جامعه»، «سودمحوری اقتصاد به بهای تخریب منابع طبیعی» و «رویه‌های غلط سیاست‌گذاران در قبال مسأله محیط زیست»، بتواند این عرصه‌ها را مورد بازاندیشی قرار دهد و تلاش کند تا با ایجاد آگاهی، رفتار جامعه را نسبت به طبیعت اصلاح کند. به همین سبب مواجهه درست با بحران محیط زیست از یکسو نیازمند نوعی همراهی و هم‌افزایی همه جانبه بخش‌های مختلف مردم، نهادهای مدنی و نظام سیاسی در این راستا و همچنین مستلزم همکاری‌ها و مراوده‌های بین‌المللی برای اتخاذ سیاست‌های مؤثر و همگام با تجارب جهانی از سوی دیگر در این زمینه است.

> اولین گام برای سرپا ماندن جامعه آن است که زیرساخت‌های بیولوژیکی بقای انسان به خطر نیفتد. زمانی می‌توان برای توسعه و رفاه جامعه برنامه‌ریزی مطلوب داشت که آب و هوای کافی و سالم برای جامعه تدارک دیده شده باشد

مسئولیت اهالی اندیشه و نخبگان دانشگاه برای حل چالش‌های زیست‌محیطی چیست؟

برش

در حال حاضر استادان جامعه‌شناسی و محیط زیست به موضوع بحران در طبیعت ورود بهتری دارند و علاوه بر اصحاب علوم‌انسانی، نهادهای مدنی متعددی نیز در این زمینه فعال هستند تا محیط زیست نه به عنوان یک «امر حاشیه‌ای» بلکه به عنوان یک «نقطه کلیدی» مورد توجه سیاست‌گذاران و جامعه قرار گیرد. متأسفانه رفتار بشر به گونه‌ای بوده که استفاده او از منابع طبیعت در بسیاری از موارد منجر به این شده که نه تنها خود طبیعت نتوانسته منابعش را بازیابی کند بلکه در بلندمدت مسأله بقای انسان یا همان «پایداری محیط زیست» نیز دچار صدمه جدی شده است. باوجود تأکیدات و تصریحات آموزه‌های دینی در قبال محیط زیست، این موضوع مسأله‌ای حاشیه‌ای برای جامعه نخبگان دینی بوده است و اغلب، «انسان» در ساحت فرهنگ و جامعه مورد توجه آنان بوده و کمتر بر محیط زیست تمرکز داشته‌اند. در حالی که «محیط زیست» و «انسان» اساساً قابل تفکیک از یکدیگر نیستند، بنابراین انتظار می‌رود مسئولیت اجتماعی نخبگان دینی و روشنفکران دینی در قبال محیط زیست پررنگ‌تر شود.

البته این گلایه متوجه سایر اصحاب علوم‌انسانی نیز می‌شود؛ با تقلیل نگاه محیط زیستی، عملاً ما اندیشمندانی تحت عناوینی چون «فیلسوف آب» یا «فیلسوف طبیعت» نداریم تا اهمیت مسائل محیط زیستی را هویدا کنند. بنابراین، مسئولیت مهم اهالی اندیشه در قبال محیط زیست، تبیین اهمیت آن برای انسان و جامعه است. بویژه آن‌که غفلت اهالی علم در زمینه محیط زیست، منجر به غفلت سیستماتیک و سیاست‌گذارانه نیز شده است.

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری در خانه‌های سفید قرار دهید که هر رقم در سطرها، ستون‌ها و مربع‌های کوچك ۳ در ۳ یکبار دیده شود

۴۷۳۵

آسان

	۴							
۱		۲		۵	۹	۸		۷
			۷	۲				۳
۳		۸						۶
۹	۶	۱	۵		۲	۴	۳	۸
۴						۹		۲
۲				۹	۷			
۵		۶	۴	۱		۲		۹
							۷	

متوسط

	۷			۱	۴			۵
		۳	۸	۷				
	۲		۶				۷	
		۲				۷		
۹		۶				۵		۸
		۴				۲		
	۳				۸		۴	
				۲	۱	۶		
۴			۹	۳			۲	

سخت

		۴			۸	۱		
			۹					۴
	۶	۸			۱			۲
	۳		۱					
۷		۱		۲		۴		۶
					۴		۳	
۵			۲			۹	۴	
۸					۹			
		۷	۶			۲		

خیلی سخت

۵		۹					۷	
	۶	۳	۴		۵			۹
					۹			
		۲		۱				
	۹	۸				۵	۲	
				۳		۶		
			۸					
۷			۳		۱	۹	۶	
	۱					۲		۵

حل جدول سودوکو شماره ۴۷۳۵

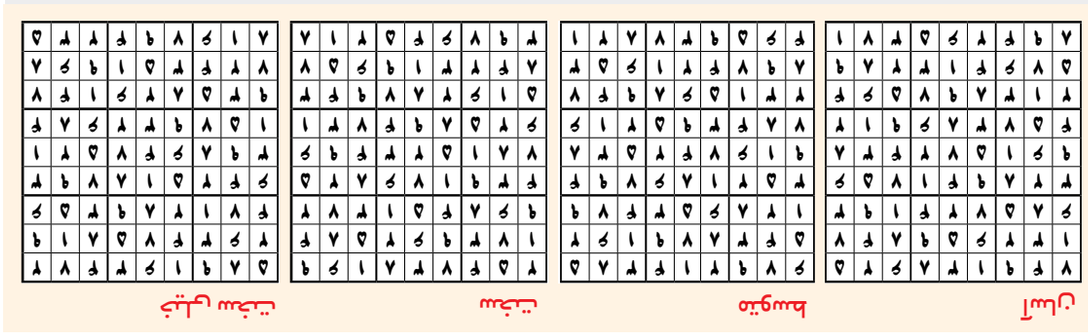

یک جدول با دو شرح

جدول روزنامه *ایران* دارای دو «شرح عادی و ویژه» است. در صورت تمایل به حل دو شرح ابتدا یکی از شرح‌ها را با مداد حل کرده و سپس با پاک کردن جواب شرح اول، به حل شرح دوم بپردازید.

۸۷۰۸

جدول عادی

افقی:

۱ - چهار غده بیضی‌شکل - دندان گرانقیمت فیل
۲ - تیم فرانسوی - پُر و آکنده - کوچک‌ترین عضو سازهای زهی آرشه‌ای
۳ - گیاه خورشتی - رستنی چتری شکل - لازم
۴ - سنگ قیمتی - کاغذ روزنامه - طول معینی از زمان برای انجام کاری - ستاره فوتبال جهان
۵ - رفته از عمر - دریچه‌ای در کاربراتور - آزرمگین
۶ - روزنه - متخصص - نام «بلاتر» رئیس سابق فیفا
۷ - از روی میل و قصد - دایره‌ای در بانک‌ها - سُرخ‌نای
۸ - قد و قامت - بستگان - مفت‌خور
۹ - عددی ترتیبی - روستای «آدمک‌های سنگی» در استان تهران - جاکاغذی
۱۰ - او - هجران - احترام و بزرگداشت
۱۱ - ورزش توپ و راکت - سال‌ها - اندرون دهان
۱۲ - جانور عسل‌دوست - پوشاننده - فلس ماهی - کندن
۱۳ - پول «چین» - جمع نفس - یک‌دل و یک‌زبان
۱۴ - نام «هیتلر» - گاز تبلیغاتی! - پارچه عریض
۱۵ - بنده، غلام - کار بیهوده کردن

عمودی:

۱ - سرسبزترین پایتخت اروپا - غذای ساده سنتی
۲ - ادویه پیتزا - مسافر - درازش نشانه پرگویی است
۳ - آیین‌ها - مریض نیست - برابری
۴ - نظرات - معامله - خم بزرگ - برج کج داستانی
۵ - خودروی شخصی - پیام‌های صوتی - باشرم
۶ - دریا - چه بسیار - شهری در استان چهارمحال و بختیاری
۷ - نا و نیرو - گلر تیم «گل‌گهر» - گونه گونه
۸ - به دنیا آمدن - پرتاب کردن - ضربه شروع در والیبال
۹ - پول اروپای متحد - خود شخص - میهمانی
۱۰ - هلی‌کوپتر - پیچ تنظیم ساز و ساعت - عود
۱۱ - عدد تیزپا! - کوچ کردن - شهری در پاکستان
۱۲ - تیر پیکاندار - کلمه شگفتی - وسیله پرواز انفرادی - قلقله‌زن خورشت‌ساز
۱۳ - کارکنان - متعهد شده - جمع حرف
۱۴ - مسافر سرزمین عجایب! - خانه بزرگ - کفیل شدن
۱۵ - قاتل و آدمکش - برشته شده

جدول ویژه

افقی:

۱ - دانشمند و ریاضیدان لهستانی - فراخواندن مکرر کسی به وسیله بلندگو
۲ - اسلوب - سرعت - روزنامه ورزشی «اسپانیا»
۳ - آهنگ بابک جهانبخش - ساحل - نوعی بازی
۴ - عقاب سیاه - سطح، رویه - حجره - واحد توان
۵ - نفس آدم چاق - رفتارش دلپسند نیست - تفریق
۶ - متحرک - واحد نمایش فیلم - شهر خرمالو
۷ - مؤمنان و بزرگان - بلوک آپارتمان - تالار بزرگ
۸ - اتاق راه‌آهن - یکدل و یکرنگ - نوعی رنگ سبز
۹ - مرتبه نردبان - ملیح - بدنام
۱۰ - پاسخ دلگیرکننده - دلسوزی - نام پسرانه
۱۱ - مقابلِ «ذهاب» - دهی حومه تالش - کجاست؟
۱۲ - رنج و درد - صدای ماکیان - از ویتامین‌ها - جرقه آتش
۱۳ - ویران - جزیره جنوب - پاک کردن با آب
۱۴ - لعاب دادن به صورت - آیین‌ها - توده غله
۱۵ - اجزا، اساس - فیلمی درام به کارگردانی امیرحسین ثقفی

عمودی:

۱ - قصد و آهنگ - برنده اسکار بهترین فیلم سال ۲۰۲۴
۲ - کشور آفریقایی - شیفته - کلام اجابت
۳ - فکر، درنگ - دشت هموار - مکان‌ها
۴ - سپهر - کشور دیگری در آفریقا - خط کش رسم - حرف همراهی
۵ - صبور و بردبار - تابان - فیلم «نیک رابرستون»
۶ - الفبای ساز - نابودی، نیستی - سالک و روشندل
۷ - پارچه‌ای از اطلس - خودستایی - سماروغ
۸ - دریافتن - حب فرار! - آموزشگاه تحصیلی
۹ - اهداف، مقاصد - ظالم - محدب
۱۰ - سرخوردگی - عمل منافق - من و او
۱۱ - ظرف رنگرزی - راضی - بازی در تماشاخانه
۱۲ - حرف نفرت - آخرین نازی - این‌گونه - کلام
۱۳ - زیبا چون موجودی زیبا - مشابه و یکنواخت - کنایه از سخت و سمج
۱۴ - یگانه- سنگ معدنی - غمزه
۱۵ - کارگردان «سریع و خشمگین۹» (۲۰۲۱) - شهر «ایتالیا»

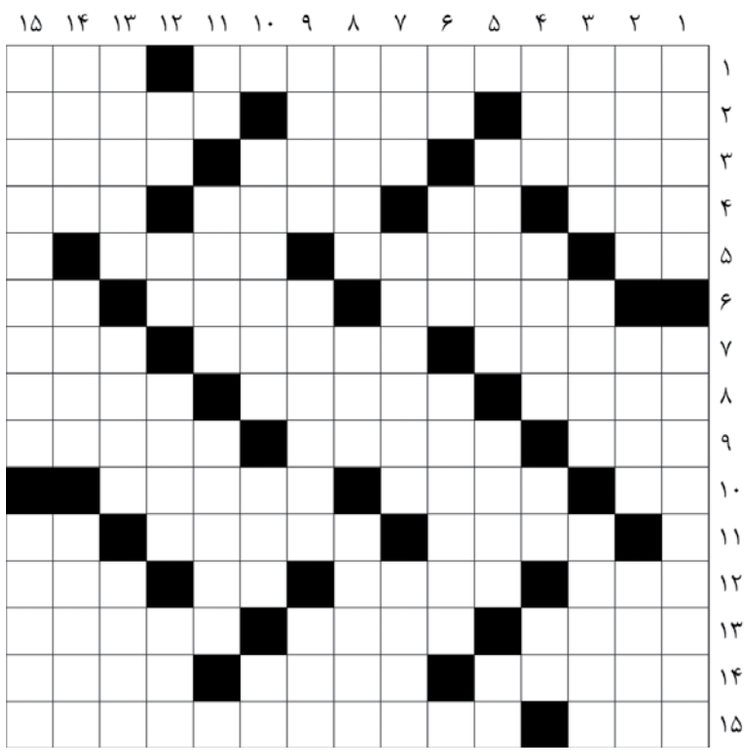

حل جدول عادی شماره ۸۷۰۷

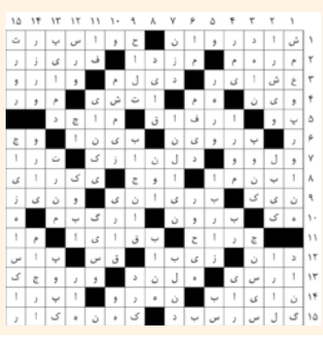

حل جدول ویژه شماره ۸۷۰۷